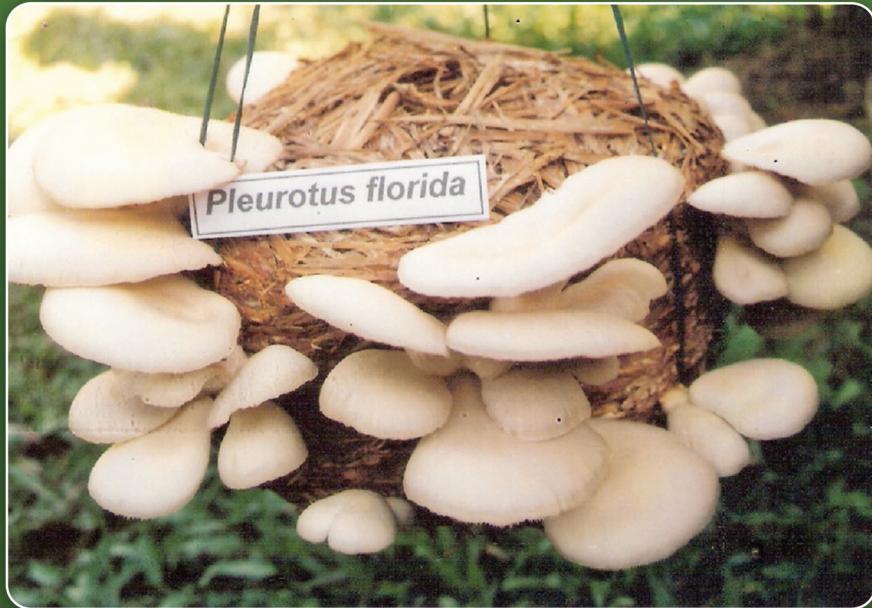

KA RUKOM REP IA U TIT OYSTER

La pynkhreh da:

Smt. B. Chyne, (SMS) Plant Protection;

Smt I. Kharkongor, Programme Co-ordinator,
Krishi Vigyan Kendra, East Khasi Hills District, Meghalaya

Bad

Dr. Dipali Majumder, Associate professor;

Smt. Janshame Tariang, Senior Research Fellow,
School of Crop Protection, College of Post Graduate Studies,
Central Agricultural University, Umiam

Jinglamphrang

Ha ki jylla shatei lam mihngi jong ka ri India, ka jinglong jingman ka suiñ bneng ka iahap ban thung ia u tit oystar jan baroh shi snem. Ka jinglut jingsep ha ka por ba pynkhreh ban thung ia une u jait tit ka long kaba duna bha bad namar ba u dei u jait tit uba shongdor bha ha iew ha hat, u lah ban kyntiew ia ka ioh ka kot jong ki nongrep. Nalor kata ia u skum ba lah dep pyndonkam ban thung ia une u tit lah ban pynkylla sboh da kaba khleh lang bad ka khyndew ha ka por thung jhur lane lah ban pyndonkam ha ka por ba shna sboh wieh. Katkum ka jing wad bniah la kheiñ antad kumba 50-70 kilo u tit oyster lah ban pynmih na ka 100 kilo u skum kba ba rkhiang hapoh 4-5 taiew bad ka jingiohnong lah kheiñ antad haduh 5000 tyngka. Kumta da kaba thung ia une u jait tit lah ban kyntiew ia ka ioh ka kot jong ki nongrep bad ruh ka long ka lad ban pynioh kam ioh jam khamtam ia ki khynnah samla ha ka jylla jong ngi. Na baroh ki jait tit oyster, u *P. sajor-caju* bad *P. florida* ki long kiba ki nongrep ki shait thung bha. Lah ban thung ia une u jait tit ha ki jaka ba syaid kumba 20-30° C bad kumba 8 bnai lynter ha ka shi snem (Lait noh sha ki jaka ba khriat palat bad ba syaid palat).

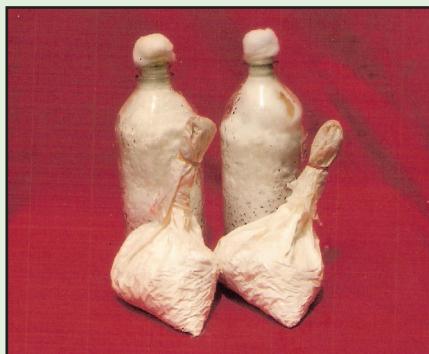
Ka rukom rep ia u tit Oyster ha ki pla plastik

Ki tiar bad jing donkam haba thung:

- (i) Pla plastic kaba shi phut shiteng la ar phut ka jingheh
- (ii) U skum kba uba bha bad khuid
- (iii) U symbai tit Oyster uba bha
- (iv) Ka kamra ba dum ban pynspeh ia u symbai tit
- (v) Ka sem ban thung tit ba don jinkhang iit.
- (vi) Ka top rit ne khiew ba heh ban pdem bad shet ia u skum kba
- (vii) Ka pump synreit dawai
- (viii) Ka shawla
- (ix) Ka ryansan siej
- (x) Ka borti ai um syntiew lane ka tin mali

Ka rukom shna ia ka sboh ban pynpur symbai:

- (i) Shim lai kilo u skum kba u ba dang jhieh lane shi kilo uba lah rykhiang ha ka shi pla plastik
- (ii) Ot lynkhot ia une u skum kba kumba 15 cm lane shiteng phut ka jingjrong da ka tari ot kba ne kano kano ka wait.
- (iii) Pdem ia une u skum kba ha top rit ne khiew heh kumba 6 ne 8 kynta bad sa jar noh ia ka um hadien.
- (iv) Shet ia u skum kba ha ka um khluid hapoh u khiew aluminium ba heh ($75-85^{\circ}\text{C}$) kumba 30 minit ban pyniap ia ki khñiang ba shong ha u skum kba.
- (v) Sei ia une u skum kba na ka um thnam bad sa thad ia u skum kba ba lah dep shet ha madan ba yn rkhiang, nangta pat sa khyrwait bha ia u skum haduh bym mih um shuh. U skum kba ym dei ban jhieh than.
- (vi) Synreit da ka um rynsun kumba hynriew shamoit ha ka shi litar ka um shuwa ban thung ia u symbai tit ban iada ia ka jingpang bthuh jyrngam.
- (vii) Shim ia ka pla plastik ha ka jingheh kat kum ba la batai ha neng bad sa pynpei thliew kumba 20 tylli ki thliew rit da kaba khyliap ia ka plastic saw syrtap. Kan kham biang lada lah ban pyndonkam da ka pla plastik kaba rben bad shai rong. Teh ia ka tduh jong ka plastic da u sai byrni.

Ki symbai tit

Ka sem thung tit kaba kham
duna jinglut

Ka ing thung tit shapoh

Ka rukom rep tit ha ki plastic

Kumno ban bet ia u symbai tit

- (i) Donkam kumba 300gm u symbai na ka bynta shi kilo u skum kba bad kumba 100gm u symbai tit na ka bynta kawei ka plastik thung tit.
- (ii) Pynpra ia une u shispah gram u symbai da ki shimpriah kti bad phiah saw bynta ia u.
- (iii) Buh syrtap ia ki skum kba ha ka jing rben kaba shiphew centimetar lane saw inshi ha trai jong ka pla plastik. Nion bha da ka kti ban lait na ka jing dap lyer hapdeng u skum bad ba ka jingrben kan long kumba hynriew centimetar (6cm) lane 2 inshi shiteng (2 $\frac{1}{2}$) ka jingrben hadien ba ladep nion.
- (iv) Bet ia u symbai tit (shi bynta na ka saw bynta ba ladep phiah) halor u skum kba da kaba kham pynbun sharud.
- (v) Pynbud kumba la bthah haneng san sien bad ha kawei ka plastik dei ban don san syrtap u skum kba bad saw syrtap u symbai tit. Hadien kane sa teh ia kane ka plastik da u ksai byrni bad dei ban da buh jingthoh ia ka kyrteng u jait tit bad ka sngi ba thung.
- (vi) Ia ki plastik ba la dep bet tit dei ban buh ha ka sem. Ka sem ka dei ban long kaba kham dum bad ka jingheh ka dei ban long kumba lai metar la hynriew metar (3x7) m lane katkum ka jing donkam. Ka jingsyaid hapoh kamra kadei ban long arphewsan degree (25°C) bad ban pur ne speh bha ki tit bad shim por 14 sngi. Ka jingmih ba lam rong makhon halor u skum kba ka pynpaw ba u symbai u lah biang ka jingpur.

- (vii) Weng noh ia ka plastic bad wah ia kine ki skum kba ha ka sem thung tit lane shu buh ha ki almari ba la shna khnang.
- (viii) Hadien kumba khadsaw sngi, dei ban plie ia ki pla plastik bad buh ia ki pla ba lah thung tit ha sem ba heh kumba la bthah haneng. Ka sem ka dei ban long kaba ioh jingshai bad lyer bha. Ka jingsyaid ba biang tam ka dei kumba arphew lai degree (23°C). Haba ka jingshit ka la palat ia kane, dei ban pynjhieh um ar sien ha ka shi sngi ban shong sngem ka kamra. Ka jaka ba biang tam ban shna sem thung tit kadei hapoh trai dieng bah.

Ka rukom sumar ha ka por thung:

- (i) Ym dei ban synreit um ia u tit hadien shi sngi lane ar sngi ba la weng ia ka plastic.
- (ii) Haba ai um ha jaka ba thung tit, ai da kaba shu synreit da ka jingsynreit um ha ka por mynstep bad janmieit.
- (iii) U tit ba mih nyngkong un paw kumba shi taiew hadien ba la plie ia ki pla plastik. Ynda shi taiew ngi lah ban ioh kheit biang kumba shi sien lane ar sien kheit. Ka jaka buh ia ki plastik thung dei ba weng ne kynriah noh hadien shi bnai ba la plie.

Ki rukom sumar ia ki jingpang jong u tit Oyster:

Ki jing eh ba ju iakynduh ki nongrep haba thung ia u tit Oyster ki long kumne harum-

(1) Jingpang bthuh:

Kane ka jait jingpang ka kynrei bha ha u bnai Jym Mang haduh Nailur. Namar ba kine ki bnai ki long kiba kham syaid, hadien 7-8 sngi ba lah dep pynpur ia u tit ngi lah ban iohi ia ki kynja sohpailen rong jyrngam ba ki sop hajrong u skum kba. Ki ar tylli ki daw kiba pynlong kumne ki long namar (1) ka rukom shet ia u skum kba ha ka um kam biang bha (2) lane u khñiang jingpang u lah don lypa ha u symbai tit.

Jingiada:

- (i) Synreit ia u skum kba ba la dep shet da ka um rynsun hyrniew shamoit ha ka shi litar ka um.
- (ii) Jied bha ba ia ki symbai bad ki dei ban lait na ka jingshah bam khñiang ne phuh tit bthuh.

Ka jaka ban buh ia ki song
tit ban pyntspeh

Ki song tit ba lah speh bad law
na ki plastic

Ki tit oyster kiba lah long ban kheit

- (iii) Sait khuid bha mar ia dep pyndonkam ia ki plastik ba la dep tap ia ki jaka thung tit bad sa that pyn ryngkhiang bha shuwa ban pyndonkam biang ia ki.
- (iv) Lada ki skum kba ki lah sdang sop bthuh jyrngam, dei ban weng mardor bad bret shaba jngai lane tep hapoh khyndew ban iada na kaba ia bit sha kiwei pat ki tit namar kane ka jingpang ka long kaba pur stet.

Ki khñiang ba pynjulor ia u tit Oyster:

Ki don bun jait ki skaiñ bad khñiang ba pynjulor ia une u jait tit Oyster. Ban iada na kine ki jingshah pynjulor bud ia kine ki rukom jing iada ba la bthah ha rum:

Jingiada:

- (i) Ber bleaching powdar ia ka madan bad ia ka rud ka kiar jong ka sem ba thung ia une u tit.

- (ii) Shuwa ban ber ia u symbai tit dei ban synreit da ka dawai ba lah shna na u sla neem kum ka Rakshak, Neemagon, Neemjol ba la khleh kumba 3 ml ha 1 litar ka um (kata shi khmut shamoit ha ka shi litar ka um) halor u skum kba ba lah dep shet.
- (iii) Pyndait da ki jar nylon lane da ki musari ha ki skailait bad ha ki jingkhang iit jong ka sem.
- (iv) Pyndonkam ia ki trap ba pynthaba da ka lait: Tah ha ka plastic da ka kynja ba dam bit kum ka umphniang tyrso nangta sa pyndait ia kane ka plastik ha ka fluorescent strip trap bad sa buh ia kane ha ka kamra ba thung tit ban iada na ki skaiñ.

Ka por kheit ia u tit:

- (i) Ki rynjup tit kiba dang lung kin met bha hadien 3-4 sngi ba lah mih. Ki kliar jong kine ki tit ki kdor ne kyllaiñ sha jrong ne shapoh bad kane ka long ka por kaba biang tam ban kheit noh ia u tit. Ia une u tit dei ban kheit naduh tynrai.
- (ii) Hadien ba la kheit ia kine ki tit dei ban song ia ki ha ki pla kot ba rong ktieh lane ha ki plastik ba lait thliew ne lait lyer.

Ka rukom pynneh ia u tit ynda lah dep kheit:

Hadien ba la dep kheit, ym long ban buh slem than hynrei dei ban buh ia u tang katto katne sngi da kaba bud ia kine ki rukom harum:-

- (i) **Da kaba thad sngi ia u:** Ban pynneh kham slem ia une u tit, mar ia kheit ia u dei ban phriang ia u ha u prah bad thad sngi ia u kumba 2-3 sngi. Ym dei ban thad haduh ban da kylla rong ktieh, kumta kan kham biang lada thad ia u ha ba kham kah sngi da kaba kah da ka jaiñ kaba iong kumba 1 phut hajrong jong u prah ne jaka thad.
- (ii) **Kaba buh hapoh fridge (kor pyn pjiah):** Lah ruh ban pynneh ia u da kaba buh 7-15 sngi ha fridge (kor pyn pjiah).
- (iii) **Kaba buh ha um mluh:** Da kaba buh ia u tit ba dang dep kheit haduh 6-7 sngi ha um mluh ba lakhleh 10-15 gram ha 100 ml ka um.
- (iv) **Da kaba pdem bad buh ia u ha ki tin (Canning)**
- (v) **Da kaba pdem dawai**
- (vi) **Da kaba pdem ashar**

Ka jingmih kum ki soh pailen ha ki song

Ki khniang ha u tit oyster

U tit ba lah thad tyrkong